"NAXÇIVANIM-GÖZ NURUM"

ŞAİR VƏ YAZIÇILARIMIZIN ƏSƏRLƏRİNDƏ DOĞMA TORPAĞA MƏHƏBBƏTİN TƏRƏNNÜMÜ

Odlar Yurdu Azərbaycanımızın qədim və ayrılmaz bir hissəsi olan Naxçıvan diyarı "Şərqin qapısı" adlandırılır. Mövcudluğu dövrdən Naxçıvan dünya sivilizasiyasının aparıcı mərkəzlərindən biri olmuş, bəşər mədəniyyətinin, həmçinin, qədim Şərqin mədəni ocaqları sırasında durmuşdur. Tarixin səhifələrini vərəqlədiqcə görürük ki, bu torpaq dünya şöhrətli siyasətçilər, elm, incəsənət, mədəniyyət və ədəbiyyat dühaları yetirmiş və yetirməkdədir.

Bu qədim və bərəkətli torpağın qoynunda möhtəşəm bir Çinar ağacı kök atır. Bu Çinarın göylərə ucalan budaqlarında bəşəri dəyərləri açıb dünyaya bəyan edən, elmi-əxlaqi təsəvvürün şahı sayılan Nəsrəddin Tusi kimi elm xadimi, Azərbaycan tarixinin böyük bir hissəsini əks etdirən Məmməd Səid nəsri, tanrısı gözəllik və sevgi olan Hüseyn Cavid poeziyası, qaranlıqlar içində zillət çəkən xalqını "Molla Nəsrəddin" adı ilə güldürən və gülə-gülə də düşündürən Mirzə Cəlil satirası yaşayır. Bu "Çinar"ın İslam Səfərli, Məmməd Araz, Adil Babayev, Hüseyn İbrahimov, Hüseyn Razi, Əliyar Yusifli kimi pöhrələri XX əsrin ikinci yarısından sonra əzəmətli budaqlara dönmüşlər. İllər ötdükcə bu ədəbi-bədii Çinarın yeni pöhrələri boy atır, sərt sınaqlardan keçərək bərkiyir, özünə layiq yerlər tutur. Yaradıcılıqları ilə Azərbaycan ədəbiyyatını zənginləşdirən Kəmalə Ağayeva,Elmira Qasımova, Güllü Məmmədova, Elman Həbib, Vaqif Məmmədov, Asim Yadigar, Muxtar Qasımzadə, Xanəli Kərimli,Hüseyn Əsgərov, Qatar Qərib, Elxan Yurdoğlu, Nərgiz İsmayılova.... Naxçıvan torpağıda yaşayıb yaratmaqla doğma torpağa məhəbbətlərini öz əsərlərində tərənnüm etmişlər.

Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisinin Sədri yanında Bilik fondunun dəstəyi ilə "Əcəmi" Nəşriyyat Polioqrafiya Birliyində 73 şairin 102 adda şeirləri, 9 müəllifin poemaları, bir povest olmaqla 304 səhifəlik "Naxçıvanım-göz nurum" adlı almanaxı çap olunaraq, oxuculara təqdim olunmuşdur. Kitab Xalq şairi Məmməd Arazın "Qızlar bulağı" şeiri ilə açılır. Hər misrası ilə qəlbimizi ovsunlayan sevimli şairimiz Məmməd Araz öz poeziyasında doğulduğu Naxçıvan torpağını ürəyinin bir parçası bilir. "Bu yerlər, o yerlər" şeirində deyir:

Budur, uşaqlığım keçən o yerlər,
Çadırdaş ətəyi, Nursu bulağı.

Burda böyümüşəm, belə deyirlər,
Inana bilmirəm, bilmirəm axı.

Batabatın qəlb ovsunlayan gözəlliyi, Xalxal meşəsinin füsunkarlığı, Arpa-çayının axarı, "Duz dağ"ın süfrələr bəzəyən neməti,Əlincənin əzəməti, Bəhruz Kəngərli kimi sənətkarlar, Koroğlu, Babəktək oğullar, xumar gözlü qızlar İslam Səfərlinin şeirlərində bədiiləşmiş, bunların bir çoxuna mahnılar bəstələnmişdir. Bu ənənəyə sadiq qalmış nəğməkar şairin "Batabat bulağı" və "Xalxal meşəsi" şeirləri almanaxda yer almışdır:

Demirəm, uca bir dağ belindəsən,
"Aran meşəsi"sən el dilində sən,
"Naxçıvan çayı"nın sahilində sən,
Boy at, qoy İslamın gülsün nəğməsi,
A Xalxal meşəsi, Xalxal meşəsi.

Muxtar Respublikanın elə guşəsi yoxdur ki, Hüseyn Razi şeirlərində tərənnüm olunmasın. "Əlincə qalası", "Ordubada gəlin", "Duz dağı", "Salvartı", "Batabat", "Naxçıvandadır", "Gilançay", "İlanlının", "Arpaçay" inşaatçılarına həsr etdiyi "Dağlarda dəniz", "Sahil düşüncələri" və digər şeirlərində şair muxtar respublikasının gözəlliklərini poetik dillə qələmə almışdır. "Azərbaycan gözəli" şeirində isə Hüseyn Razi muxtar respublikanın bütün gözəlliklərini, nadir nemətlərini, tarixi şəxsiyyətlərini tərənnüm etmişdir. "Naxçıvanım-göz nurum" kitabında isə H. Razinin "Möminə Xatun türbəsi" və "Gəmiqaya daşları" şeirləri oxuculara təqdim olunmuşdur. Şair ənənəsinə sadiq qalaraq qələmini fırçaya çevirmiş, bu qədim abidələrin bədii söz-lə tablolarını yaratmışdır:

Əcəmi xalqının dağ vüqarını
Naxış düzümündə cəm eləmişdi.
Göyün əsrarəngiz ulduzlarını
Torpağın üstündə cilvələmişdi.

Əsərləri sevilə-sevilə oxunan Əliyar Yusiflinin "Naxçıvanam" və "Əlincə qalası" şeirləri almanaxda yer almışdır.

Şair müqəddəs və məğrur yerlərlə oxucusunu tanış edir, bu şeirlərdə doğma diyara məhəbbəti daha poetik, daha doğmadır:

Araz üstə dayanmısan mayaq tək,
Gen sinənə yaraşıqdır gül-çiçək.
Minarələr buluddan nəm çəkəcək,
Ana yurdum vüqarımsan, Naxçıvan,
Abidələr diyarısan Naxçıvan!

Naxçıvan torpağının Məhsətisi şairə Kəmalə Ağayevanın "Doğma Naxçıvanım" və "Quran əllər var olsun" şeirlərində doğma el-obaya məhəbbət hisləri ümumiləşmişdir. Elman Həbibin yaradıcılığında Naxçıvan mövzusu bir neçə bəndlik şeirdən başlamış və "Naxçıvannamə" adlı bütöv bir kitaba dönmüşdür. Ümumiyyətlə, Elman Həbib yaradıcılığında muxtar respublikamızın dünəni, bu günü, sabahı şair istedadına xas olan səviyyədə tərənnüm olunmuş, gözəl tərtibatlı kitablar halında oxuculara çatdırılmışdır:

Azərbaycan gül dəstəsi
bu dəstəyə daş çiçəkdir,
Azərbaycan dövlətidir
dövləti Naxçıvanımın...

Şair-publisist Vaqif Məmmədov da qədim diyara olan məhəbbətini özünəməxsus tərzdə ifadə edir.

Muxtar respublikamızın alınmaz qalası hesab edilən Sədərək haqqında bir çox şeirlər yazan Vaqif Məmmədovun "Naxçıvan nəğməsi" şeiri daha poetikdir. Yaşı beş minə çatan Naxçıvanın "Əshabi-Kəhf möcüzə", "Şərur hünər meydanı", "Ordubad yaşıl ada", "Şahbuz üzünüyün qaşı", "Zorbulaq zor axandı", "Batabat cənnət bağı", "Sədərək qeyrət qalası" kimi tərənnüm olunan şeirində gözlərimiz önündə canlı tablo yaradılmışdır.

Kitabdakı "Könül dostu Naxçıvanım" şeirində də öz ənənəsini davam etdirir:

Qurur duydum Əcəmindən, müdirik öndər Əlisoydan,
Dədəm Qorqud dastanından məhəbbətlə dolu boydan,
Əlincədən, Arpaçaydan, Qazan göldən, Ulu çaydan,
Atabəyim, Hinduşahım, dahi Tusim-kəhkəşanım,
Ata yurdum, ana yurdum, könül dostum Naxçıvan!

Tanınmış şair publisist Asim Yadigarın yaradıcılığında Odlar Yurdu Azərbaycanımızın qədim və ayrılmaz parçası olan Naxçıvan diyarı bütün gözəllikləri ilə tərənnüm olunmuşdur. "Naxçıvanım - göz nurum", "Azərbaycan tarix yazır", "Gəncləşən Naxçıvanım" adlı şeirlərində şair Asim Yadigar öz sevgi və məhəbbətini doğma elinə bəyan edir:

Naxçıvan - göz nurum, bəxtiyarlığım,
Naxçıvan -düşmənə göz dağım mənim.
Bu yurddan güc alıb azadlıq eşqim,
Ucalıb üçrəngli bayrağım mənim.

"Naxçıvan -göz nurum" almanaxında şairlərdən Müzəffər Nəsirlinin "Pərvanəsiyəm", Adil Qasımovun "Naxçıvan nəğməsi", "Gəmiqayada" , Əhməd Mahmudun "Haçadağ", Məşkur Əkbərin "Qızlar bulağı", Elmira Qasımovanın "Naxçıvan dağları", Əbülfəz Muxtaroğlunun "Batabat yaylağında", İbrahim Yusifoğlunun "Günnütüm" , Məmməd Tahirin "Könlümdən Naxçıvan keçir", " "Nuhun qəbri", Həsənəli Eyvazlının " Qəhrəman Naxçıvanım", Qafar Qəribin "Bu günkü Naxçıvan nağılvaridir", "Odlu - közlü Naxçıvan", Elxan Yusifoğlunun "Canməkanım", "Şeir-şeir yazdım bu şəhəri", Hacı Firudin Süleymanoğlunun "Batabat", "Naxçıvan", Budaq Təhməzin "Sabaha İlhamla gedir Naxçıvan", Kəmalə Nəsrinin " Gəmilər gəlməz Naxçıvana", Əbülfəz Taliboğlunun "Üzən ada", "Arpaçayım", Tofiq Qəbulun "Heykəllər şəhəri", Rühəngiz Əliyevanın "Naxçıvan" və digər müəlliflərin şeirləri yer almışdır. Hər bir şeirdə bu gözəl diyar məhəbbətlə tərənnüm olunmuşdur.

Asim Yadigarın "Kalba Musa çeşməsi", Fərəc Fərəcovun "Müstəqillik yollarında", Muxtar Qasımzadənin "Naxçıvan qala haqqında ballada", Zeyqəm Vüqarın "Hər oğul qazanmır el məhəbbətin", Məmməd Tahirin "Gəncləşən şəhər". Qafar Qəribin "Bu şəhər gördüyün o şəhər deyil", Elxan Yurdoğlunun "Naxçıvan dastanı", Zaur Vedilinin "Nuh Yurdu", Nazəni Həsənovun "Dahi rəhbərin bir iş günü" kitabın poemalar bölməsində dərc olunmuşdur. Nəsr bölməsində isə istedadlı alim, yazıçı, bir çox elmi və bədii kitabların müəllifi Nargisin (Nərgiz İsmayıllovanın) "Əcəmi" povesti oxuculara təqdim edilmişdir.

İbrahim Yusifoğlu
AMEA-nın Nizami Gəncəvi adına Ədəbiyyat İnstitutunun əməkdaşı